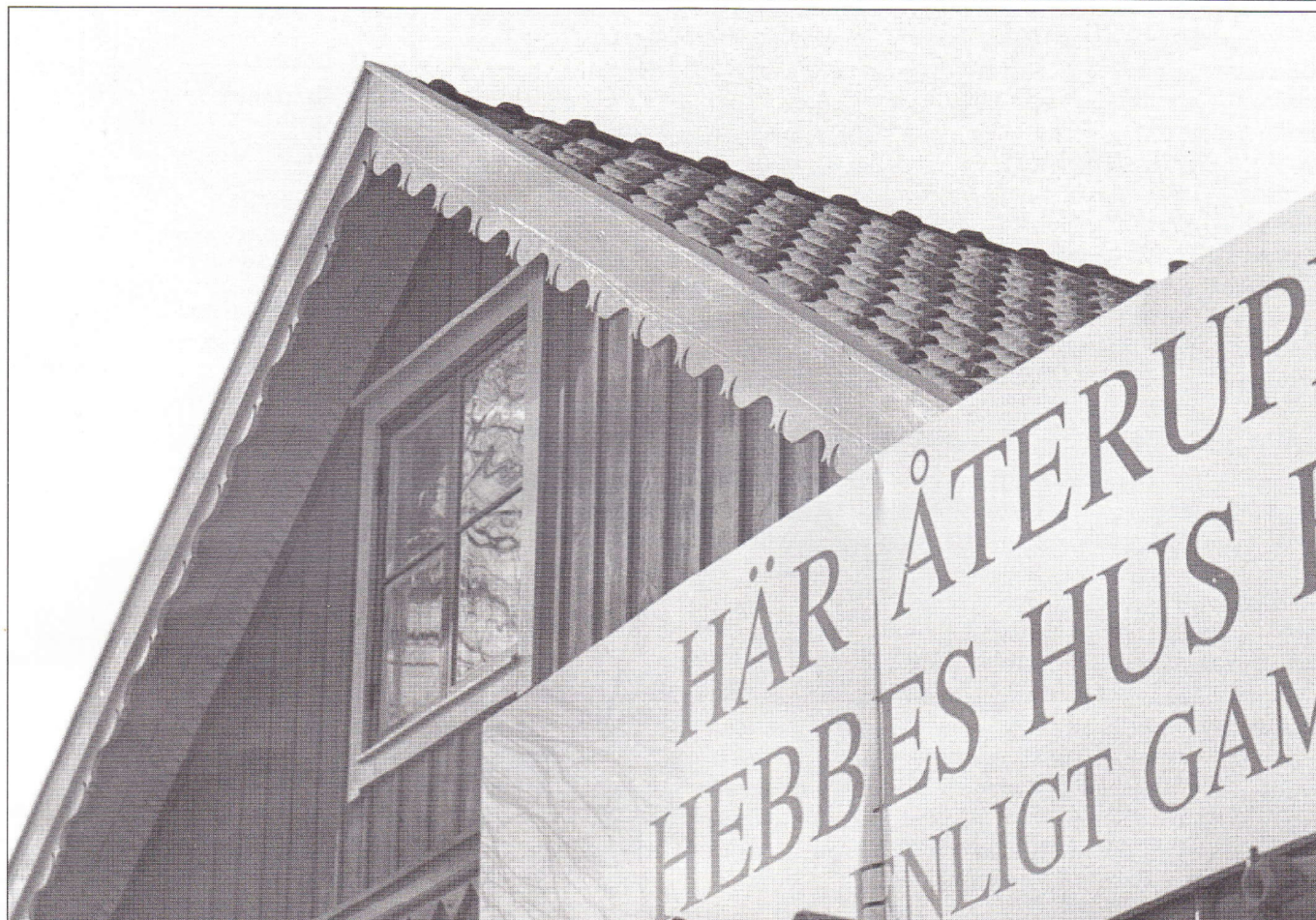

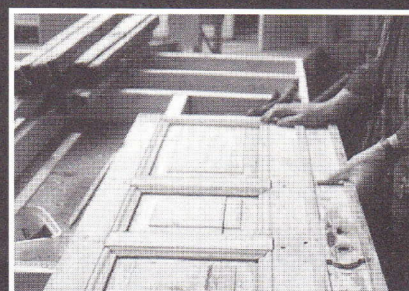
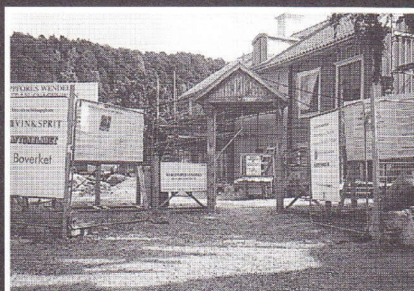
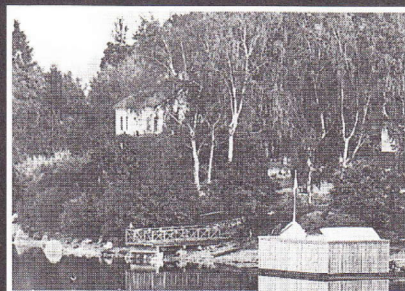
Wendel Avisan

FÖRENINGEN • WENDELAS • VÄNNER • 1/97

TEMA HUSET

HISTORIA • ÅTERUPPBYGGNAD • INREDNING • FRAMTID

LÖSNUMMERPRIS 20:-

UTHÅLLIGHETEN AVGÖR ALLT

Den fine humanisten och kulturkämpen Per A Sjögren, omvald till ordförande i Almqvistsällskapet några veckor innan han dog i december förra året, hade ett kungsord som, har det sagts, han ofta återkom till:

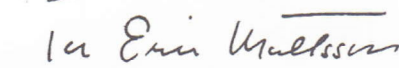
Det gäller att skapa uthållighet. Uthålligheten avgör allt. Alla andra egen-skaper saknar betydelse om uthålligheten saknas.

Beskrivningen av återuppförandet av Wendela Hebbes hus bekräftar i hög grad P As ord. Därtill entusiasm och gedigen kunskap på många händer och områden.

Inom föreningen är vi naturligtvis mycket glada över att ha kunnat lotsa fram projektet så här långt. Vi saknar pengar för att fullt ut kunna färdigställa och utrusta övervåningen. Den generösa depositionen från Musikmuseet i Stockholm, som vi berättar om på sidan 12, blir grunden. Tanken är att försöka skapa inte bara en stilenlig 1800-talsmiljö i de tre större rummen utan också en modern "forskarmiljö" i de båda mindre sk forskarrummen i kombination med "Wendelas bibliotek". Här skall – är vår tanke – musikhistorisk och journalistisk forskning kunna bedrivas.

Hur miljön ska utformas och finansieras kommer bl a att diskuteras vid några seminarier, som vi planerar till hösten och som naturligtvis skall äga rum i huset.

Om bottenvåningen kan man läsa här nedan. Vi hoppas att denna ska bli ett i hög grad levande inslag i Södertäljes stadsmiljö med lockande program av olika slag och tillfälle till avkoppling med kaffe, te och enklare lunch. P A Sjögren glädde sig åt att komma med hela Almqvistsällskapet till ett musikprogram till hösten och därmed lite återuppliva den tid och miljö som Wendela och Love Almqvist omgav sig med. Nu blev det tyvärr inte så för hans del, men vi hoppas att sällskapet i övrigt kommer – liksom många andra från när och fjärran.

Per Eric Mattsson

PS. Notslingan i tidningshuvudet är de första tecknen i det lilla musikstycke – *Wendelas mörka lockar* – som Love Almqvist tillägnade sin journalistkollega Wendela några år efter hennes anställning på Aftonbladet. DS.

1 APRIL ÖPPNAR VI – OCH DET ÄR INGET SKÄMT!

Om allt går enligt planerna är bottenvåningen i Wendela Hebbes hus någorlunda klar redan till 1 april. Då kan du slinka in och få en kopp kaffe, kanske rentav en lättare lunch. Öppet på vardagar mellan 10.00 och 17.00.

Värdinna i huset blir Antoinette Mezher. Hon har tidigare drivit *Tre systrar* på Järnagatan i Södertälje. Antoinette är bördig från Libanon men etablerad i Södertälje sedan många år. Det är med glädje styrelsen i Wendelas Vänner har anförtrott värdskapet till henne. Vi är över-

tygade om att alla gäster i huset kommer att bli nöjda. I nästa nummer av Avisan hoppas vi kunna presentera Antoinette närmare.

Vill Du boka något eller några av rummen i bottenvåningen för lite större sällskap på kvällar eller helger ring Antoinette på telefon **550 866 75**, säkrast mellan kl 09.00 och 10.00.

Naturligtvis kommer det att vara lite stökigt i och kring huset hela våren. Arbetet med övervåningen pågår för fullt och tomten runt huset skall iordningställas.

MANUSSTOPP FÖR NÄSTA NUMMER 20 APRIL!

FÖRENINGEN WENDELAS VÄNNER

UR STADGARNA

Föreningen är en ideell, politiskt obunden förening med syfte att rädda och bevara Wendela Hebbes Hus från Snäckviken i Södertälje och att sprida kännedom om författaren och journalisten Wendela Hebbe och operasångerskan och teaterpedagogen Signe Hebbe och deras pionjärgärningar i svenskt kulturliv.

MEDLEMSKAP

Årsbetalande medlem: 100:–
Familjemedlem med samma adress: 50:–
Ständig medlem: 1.200:–

POST- OCH BANKGIRO

Postgiro: 985920-8
Bankgiro: 5601-9649

STYRELSEN

Ordf Per Eric Mattsson, 550 305 84
Skr Titti Almskoug Eriksson, 550 112 69
Kassör Kerstin Holmerin, 550 370 72

Program

Signe Andersson, 550 139 87
Ami Lönnroth, 550 305 84
Ulrika Nyström, 550 893 49

Information

Lotti Walther, 550 987 60

Huset och dess användning

Ulrika Bergström, 87 86 01
Erik Sundin, 550 652 13
Caisa Ekstrand, 550 194 30

Idégrupp för museidelen

Ami Lönnroth (sammankallande)

Hedersordförande

Inga Lewenhaupt, 2015 07

Hedersledamöter

Anne-Sophie Eckerbom, 550 315 28
Eric Silas Lindqvist

FÖRENINGENS ADRESS

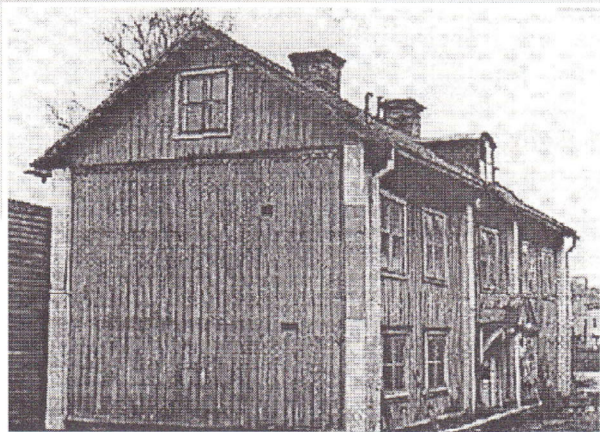
c/o Holmerin, Tappgatan 22
151 33 Södertälje

WendelAVISAN

Redaktion
Per Eric Mattsson
Lotti Walther
Stora omslagsbilden:
Bill Collin

DET BÖRJADE 1983,
EN GRUPP ENTUSIASTER BESTÄMDE SIG FÖR ATT

RÄDDA WENDELAS HUS!

MOTION

Till kommunfullmäktige

Ang. internationellt kvinnohus
De senaste åren har kvinnoorganisationerna i Södertälje samlats kring flera gemensamma verksamheter och manifestationer. Vid årets firande av Internationella Kvinnodagen var temat "Kvinnorna i Södertälje behöver ett hus! Vi har Wendelas Hus!"

Inte bara kvinnoorganisationerna utan också kommunens invandrarförvaltning anser, att det behövs en centralt belägen samlingspunkt, där invandrarkvinnor och svenska kvinnor kan mötas, utveckla personliga kontakter och skapa förståelse olika etniska grupper emellan.

Det råder stor samstämmighet om att Wendelas hus är ett lämpligt hus för en sådan verksamhet.

"Vi har Wendelas hus", men i malpåse, och en arbetsgrupp har utarbetat program för användning och ekonomi. Det som saknas är en plats att återuppföra byggnaden på.

Med stöd av ovanstående yrkar vi, att kommunfullmäktige uppdrar åt planeringskontoret att framlägga förslag till lämplig plats för återuppförande av Wendelas hus som internationellt kvinnohus.

Södertälje och Järna den 12 juni 1987

Caisa Ekstrand (m)

Marianne Vetterfalk (c)

Annika Ahnberg (vpk)

Ylva Annerstedt (fp)

Signe Andersson (s)

Irina Hoffman (mp)

Här är den 6-partimotion till kommunfullmäktige som fick det att lossna på allvar för återuppbyggnaden av Wendela Hebbes hus. Moderaten

Caisa Ekstrand tog initiativet till motionen, hon var kvinnojoursordförande vid den här tiden och såg att hennes intresse av ett internationellt kvinnohus i centrala Södertälje gick att förena med Wendelas Vänner behov av en tomt. Motionen blev av naturliga skäl välviljigt behandlad och resultatet blev tilldelning av en tomt på Orionkullens norra slänt mot kanalen, mitt i Södertälje. Som vi vet blev det varken internationellt kvinnohus eller kanalslänt i slutändan – i samband med Södertäljes nya centrumplan fick huset sin nuvarande placering, centralt bakom Sorbonhuset, och ändamålet och verksamheten har breddats.

Trots att det bara rör sig om en färd på några kilometer, är resan som Wendela Hebbes sommarvilla gjort från 1800-talets pastorala idyll vid Snäckviken till 1990-talets bullriga stadskärna i mångkulturella industristaden Södertälje, något att förundras över.

Sista etappen började för ungefär femton år sedan. Snäckviken var inte längre någon lantlig idyll. Wendelas hus stod nedslitet och öde, kringränt och rivningshotat av snabbt expanderande industrier.

En grupp entusiaster med dåvarande stadsbibliotekarien Inger Mattsson i spetsen fascinerades av berättelserna om hur journalistpionjären Wendela fick huset i gåva av vännen Lars Hierta och sedan i över tjugu år samlade sin stora familj och sina vänner ur dåtidens kulturelit i det nätta huset vid Snäckvikens strand. För att försöka rädda "Hebbevillan" från rivning bildade dessa entusiaster 1983 Föreningen Wendelas Vänner.

RIVNINGSBESLUT!

Föreningen var inledningsvis inriktad på att bevara huset på plats vid Snäckviken. Vin- & Spritcentralen som ägde marken stödde försöken att rädda huset, men då man avvecklade verksamheten i Södertälje såldes marken för en krona till Astra, som krävde att huset skulle vara rivet och bortforslat vid ägarsskiftet 1 juli 1985.

Ett beslut om rivning i början av december 1984 överrumplade Wendelas Vänner. Genom blixtnabb mobilisering

**DAGBOKEN FRÅN
ÅTERUPPBYGGNADEN
FORTSÄTTER PÅ
FÖLJANDE SIDOR**

av den lokala opinionen och flera turer hit och dit lyckades föreningen få Vin & Sprit AB att dra tillbaka rivningsordern och Astra att acceptera att huset stod kvar över vintern – i förra WendelAvisan skildras denna dramatik utförligt.

Våren därpå, alltså 1985, fanns dock ingen återvändo – huset måste bort. Under maj och juni märkte kommunantikvarie Göran Gelotte med hjälp av ett byggnadslag från kommunens gatukontor alla bräder, stockar och andra byggnadsdetaljerna och huset monterades försiktigt ner och lades under en presenning på kommunens förråd på Ekensbergs industriområde.

KLART FÖR BYGGSSTART

Under åren som följde arbetade föreningen oförtrutet med att skaffa en passande tomt och samla ihop pengar till ett återuppförandet. Det tog tio år innan målet var nått – kommunen erbjöd en idealisk tomt intill kanalen mitt i stan, den ekonomiska bas som krävdes för att våga dra igång bygget var tryggad, Arbetsförmedlingen hade hittat en lösning där bygget kunde drivas som utbildning och Södertälje Byggmästareförening genom Berndt Flinck gav aktivt stöd för att bygget skulle komma igång. För att handleda utbildningen kontrakteras Ebbalunds hantverksskola i Gustavsberg.

Dessutom hade föreningen två år tidigare genom Stockholms läns museum fått kontakt med den unga arkitekten Ulrika Bergström, som under hela återuppbyggnaden fungerat som arkitekt och projektledare för föreningens räkning.

APRIL 1995

Den 3 april tas första spadtaget för Wendela Hebbes hus som "Hebbevillan" nu kallas. Stängsel och bodar kommer snabbt på plats och med grävskopans hjälp letar man sig ner nästan en meter till ursprunglig marknivå – den nya grunden av natursten, utvald vid Underås grustag i Enhörna, vilar på fast mark i form av en utlöpare till Kusens backe, grusåsen mittöver kanalen.

Vid inspektion av de uppmärskta husdelarna har man konstaterat att stora delar av huset blivit skadat under de tio åren under presenning. Därför skaffas kompletteringstimmer från kommun-

– DET GÄLLDE ATT INTE VISA BRÄDHÖGEN FÖR TIDIGT!

Sven-Erik – Sverker – Sihlberg, 43, driver Ebbalunds hantverksskola och var utbildningsledare för den utbildning i byggnadsvård för arbetslösa byggnadsarbetare som under 40 veckor grundlade och reste Wendela Hebbes hus 1995-96.

Det var ett motiverat gäng killar som började utbildningen, berättar han. Ändå dröjde Sverker med att visa dom "brädhögen" på kommunens förråd.

– Vi var rädda att dom skulle hoppa av när dom såg den!

Sverkens bekantskap med Wendelas hus inleddes i april 1994 då han på uppdrag av föreningen gjorde en första inspektion av stommen, som låg på parkeringsplatsen intill kommunförrådet på Ekensberg.

Mardröm

– Det första jag tänkte var väl ungefär "herregud", berättar Sverker. "Högen" var i bedrövligt skick efter att ha legat sorgfälligt skyddad mot väder och vind i tio år och dessutom varit med om en flytt från sin ursprungliga lagringsplats. Det mesta var i oordning. Den noggrannt gjorda uppmärksningen hade regnat bort. Röt-skadorna var omfattande. Dörrarna var vinda och krokiga.

"Brädhögen" på Ekensberg. Foto Sverker Sihlberg

Kort sagt – rena mardrömmen, minns Sverker.

Inskolning

Men som vi vet gick huset att rädda. Genom samarbete mellan kommunen, Wendelas vänner, Arbetsförmedlingen och Byggmästareföreningen drog återuppbyggnaden igång i form av en utbildning i äldre byggnadsteknik. Sverker och hans Ebbalund utsågs till utbildningsledare och i april 1995 startade man med 16 elever, samtliga arbetslösa byggnadsarbetare.

– Alla eleverna var motiverade och hade själva sökt sig till utbildningen, men vi valde ändå att skola in dem varsamt, minns Sverker.

– Jag och de två andra lärarna, Leif Rhodin och Janne Årman, började lite mjukt med att visa diabilder från några av våra tidigare projekt. Vi fruktade att killarna skulle resa sig och gå redan då, det har faktiskt hänt, men här satt samtliga kvar.

Nästa steg i invänjningen var skogspromenader med fika i termos, på jakt efter träd till kompletteringsvirke och mossa att täta timmerfogar med.

– Ebbalunds målsättning är att eleverna ska kunna tillverka mycket av byggnadsmaterialet själva genom att förädla råvarorna de behöver. Snickarna ska kunna välja ut rätt virke i skogen, målarna riva egen färg och murarna tillreda sitt kalkbruk själva.

Eleverna fick också förbereda sig inför husresningen genom att under sakkunnig ledning övningstimra det lilla härbre som sedan auktionerades bort på taklagsfesten.

Rädda allt som kunde räddas

Sen, när entusiasmen och arbetsglädjen kommit igång ordentligt inom bygglaget, började Sverker släppa upp smågrupper till Ekensberg för att ta sig en titt på högen.

Två månader efter byggstart bedömdes inskolningen vara klar och i mitten av juni forslades husdelarna ner till byggplatsen och ett sällsamt pusslande tog vid.

– Vid en strikt byggnadsteknisk bedömning hade säkert mer än halva stommen kasserats, konstaterar Sverker.

– Men då hade det ju varit svårt att hävda att huset verkligen var Wendela Hebbes – det hade varit som att "koka soppa på en spik"!

– Därför gick vi in för att rädda allt vi någonsin kunde, vi reparerade byggdetaljer och lagade skadat timmer.

Svår balansgång

Men sånt tar tid.

– Utmaningen med Hebbehuset var att ge en meningsfull och bra utbildning samtidigt som vi av ekonomiska skäl måste klara kravet på ett någorlunda snabbt färdigställande, konstaterar Sverker.

Och visst lyckades Ebbalund. När de 40 veckorna gått och utbildningen var slut stod Wendelas hus under tak och på stadig stengrund.

– Jag tycker att vi klarade balansgången bra och jag är glad att få ha varit med och lägga grunden för nästa epok i Hebbehuset liv.

Lotti Walther

SVERKER SIHLBERG

Sverker och hans Ebbalunds hantverksskola – uppkallad efter den 1700-talsgård i Gustavsberg där skolan ligger inrymd – är etablerade namn inom byggnadsminnesvården i Stockholmstrakten.

Själv blev Sverker biten av gamla hus redan i 16-årsåldern, då han som lärling jobbade åt Byggnadsstyrelsen i Djurgårdsstan. Under 80-talet höll han kurser i byggnadsrenovering men det var först efter byggboomens slut och den tilltagande byggarbetslösheten i början av 90-talet som omvärldens intresse för utbildning i gammal byggnadsteknik tog fart på allvar. Sedan dess har Sverker lett en lång rad utbildningar och renoveringsprojekt – bl a alltså första etappen av återuppförandet av Hebbehuset.

skogarna. Från Roslagen lånas en mobil bondsåg och under april sågas bräder till bl a ytterpanel och faltak upp.

Ideligen blir bygglaget sinkat av dåligt väder denna första månad. Vintern vill inte släppa greppet och var och varannan dag faller decimetertjockt med snö över byggplatsen.

Den 27 april hålls första byggmötet. På plats är projektledaren Bernt Nilsson från Södertälje kommun, Ebbalunds Sverker Sihlberg och Leif Rohdin, Tommy Idh från Telge Bygg (bodar, stängsel, el m m), arkitekten Ulrika samt Per Eric Mattsson och Erik Sundin från Wendelas vänner.

MAJ 1995

I början av maj kommer skyltarna upp som berättar för förbipasserande att "Här återuppförs Wendela Hebbes hus".

Den 12 maj börjar grundläggningen under festliga former genom att föreningens dåvarande ordförande Inga Lewenhaupt lägger en silverfemman präglad just 1995 under husets hjärtsten – grundstenen under skortensstocken. Många föreningsmedlemmar, representanter för kommunen, ja t o m lokaltidningen är på plats vid detta första officiella evenemang i anslutning till återuppbyggnaden.

JUNI 1995

Samtidigt som grundstenarna läggs ut, timras stommens syllstock och två understa varv av färskt virke från kommunens skogar. Originalstockarna var förstörda av röta.

Den 14 maj anländer så den uppmärksatta timmerstommen till byggplatsen från sitt förvaringsställe på Ekensberg.

Handledarna från Ebbalund, Sverker och Leif, konstaterar nöjt att eleverna inte blir avskräckta av "brädhögen" (se artikel t v). Själva pusslandet får dock vänta till efter semestern.

AUGUSTI 1995

Ledningen för bygget är ständigt på jakt efter gammalt byggmaterial. Man har lyckats komma över 500 gamla enkupiga takpannor, som nu ligger staplade på byggplatsen.

I augusti får man korn på en 150 år gammal, förfallen lada vid Bastmora

